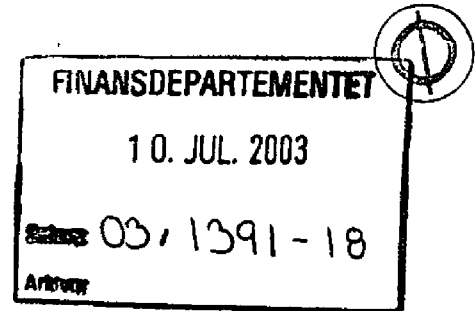

Det kongelige finansdepartement
Postboks 8008 Dep.
0030 Oslo

INNSTILLING FRA EKSPERTUTVALG FOR KONKURRANSEUTSATT SEKTOR - HØRING

Næringslivets Hovedorganisasjon viser til Finansdepartementets brev datert 11. april 2003 vedrørende høring av innstillingen fra ekspertutvalget for konkurranseutsatt sektor, og oversender med dette vår høringsuttalelse.

Ekspertutvalget (Holden-utvalget) ble nedsatt på bakgrunn av en utvikling der konkurranseutsatt sektors konkurranseevne var blitt sterkt svekket, og man kunne forvente en relativt rask nedbygging av denne sektoren. Norge kunne risikere å bygge ned konkurranseutsatt sektor mer enn det som følger av innfasing av oljeinntekter i norsk økonomi, og mer enn det som er forenlig med en balansert utvikling av norsk økonomi og velferd over tid.

NHO slutter seg i hovedsak til den analysen som presenteres i utvalgets innstilling av de utfordringer vi står overfor i den makroøkonomiske politikken. Det viktigste er at finanspolitikken er disiplinert slik at det skapes rom for redusert rente og svekket kronkurs. Den andre viktige komponenten er moderate lønnsoppgjør. I tillegg må næringslivet gis internasjonalt konkurransedyktige og forutsigbare rammebetingelser.

Finanspolitikken

Etter at innstillingen ble fremlagt, har den norske kronen svekket sin verdi slik at vi nærmer oss nivået fra 2001, som utvalget mener er et naturlig mål. NHO anser i likhet med utvalget at en kronkurs rundt 8,30 i forhold til euro er et fornuftig kursleie. De siste måneders svekkelse av kronkursen er positiv, men betydelige, negative effekter i forhold til konkurranseutsatt sektor allerede har skjedd i og med at mange bedrifter enten har måttet innstille eller tatt beslutninger om å flytte produksjonen utenlands. Slike beslutninger må antas å være irreversible på mange års sikt. Vi kan derfor vente ytterligere fall i industrisyssetningen i tiden fremover. Det må skapes tiltro til at reversering av konkurranseevnesvekkelsen blir varig før vi igjen kan forvente økte investeringer og vekst i konkurranseutsatt sektor. Det fordrer stabile og gode rammebetingelser samt disiplinert finanspolitikk over tid.

Finanspolitikken ble for ekspansiv frem til i fjor i forhold til konjunktursituasjonen. Utvalget har i sine analyser forutsatt at den såkalte handlingsregelen for finanspolitikken følges. For høy offentlig pengebruk bidrar til å forsterke pris- og lønnsveksten. Handlingsregelen i seg selv impliserer en moderat reduksjon av konkurranseutsatt sektor og er forenlig med en balansert utvikling av norsk økonomi og velferd over tid. For tiden er statens budsjettunderskudd større enn det handlingsregelen tilsier. Dette kan forsvares ut fra den internasjonale lavkonjunkturen vi nå er inne i, som også bidrar til å prege norsk økonomi. Men dette må ikke bli en unnskyldning for å overskride handlingsregelen i stadig større grad. Hvis det skjer, vil nedbyggingen av konkurranseutsatt sektor fortsette i for raskt tempo.

Lønnsdannelsen

Et hovedproblem knytter seg til lønnsdannelsen. Når lønnsveksten blir sterk, gir det kraftigere inflasjonsimpulser. For å motvirke for høy inflasjon setter Norges Bank opp renten, og det fører normalt til høyere valutakurs. Med dagens pengepolitiske regime blir dermed konkurranseutsatte bedrifters konkurranseevne svekket både gjennom økte lønnskostnader og stigende kronekurs.

NHOs prinsipale syn er at Norge ville ha tjent på å være deltager i eurosamarbeidet, og at dette er et positivt argument for EU-medlemskap, men deltagelse er uansett ikke aktuelt i nærmeste fremtid.

I ettertid kan man mene at rentenivået i Norge er blitt redusert for langsomt. Ved bruk av rentepolitikken bør det tas hensyn til at sterk vekst i kronens internasjonale verdi kan ramme konkurranseutsatte bedrifter hardt. Det tilsier en viss forsiktighet i Norges Banks rentefastsettelse, som skal baseres på usikre prognoser for økonomien. Problemet er imidlertid ikke primært det pengepolitiske regimet, men at den nye arbeidsdelingen mellom finanspolitikk, inntektspolitikk og pengepolitikk ikke var tilstrekkelig erkjent av politikere, aktører i arbeidsmarkedet og finansmarkedet. Man må anta at siste års turbulente utvikling har gitt læring til alle impliserte aktører.

I Norge har vi ambisjoner om høy sysselsetting og lav arbeidsledighet. Lønnsveksten antas gjerne å ha sammenheng med arbeidsledighetsnivået og/eller endringen i dette. Det betyr at hvis vi skal være i stand til å ha lav arbeidsledighet samtidig som den makroøkonomiske utviklingen skal være balansert over tid og kunne skape det realøkonomiske grunnlaget for velferden, er det viktig at vi greier å endre sammenhengen mellom lønnsveksten og arbeidsledigheten. Utvalget har noen forslag som er ment å bidra til dette.

Frontfagsmodellen

Utvalget mener det er nødvendig med en lønnsvekst på linje med våre handelspartnere. NHO er i et langsiktig perspektiv enig i dette. Imidlertid bør Norge de nærmeste årene ha en lavere lønnsvekst enn våre handelspartnere for å ta igjen noe av den tapte konkurranseevnen fra de siste årene.

For å oppnå målet må de mest konkurranseutsatte sektorene sette rammene, være frontfag. Selv om frontfagenes sysselsettingsandel er blitt mindre over tid, er konkurranseutsatt sektor

likevel avgjørende viktig for en balansert og opprettholdbar økonomisk utvikling. Rammen som settes av frontfagene må sette rammen for både offentlig sektor og privat sektor for øvrig.

Hvis de skjermede sektorer skulle ta ut høyere lønnsvekst, ville det skape større innenlandsk etterspørsel og det ville bli vanskeligere å rekruttere ansatte til konkurranseutsatt virksomhet uten at lønnsnivået øker utover veksten hos våre handelspartnere. Resultatet blir raskere nedbygging av konkurranseutsatt sektor. Derfor må også skjermede sektorer tilpasse lønnsutviklingen til hva som er handlingsrommet for konkurranseutsatte bedrifter.

Selv om rammen er den samme, vil det kunne være rom for ulike profiler innenfor rammen. Det er viktig at profilen ikke behøver å være den samme fra sektor til sektor, men kan tilpasses de ulike sektorens spesielle behov. Innenfor en gitt ramme kan det legges tariffbestemte tillegg av ulik størrelse. Hele rammen kan også overlates til lokale forhandlinger slik at lønnsveksten blir best mulig tilpasset forholdene på den enkelte bedrift.

NHO er enig med utvalget i at det er viktig at alle grupper respekterer de rammer det er blitt enighet om i den koordinerte lønnsdannelsen. Dette gjelder særlig grupper som har en sterk markedsposisjon, enten det skyldes svak konkurranse på produktmarkedene, fordeler knyttet til naturressurser, samt enkelte arbeidstakere med en spesiell posisjon eller kompetanse.

Teknisk beregningsutvalg (TBU)

NHO støtter klart utvalgets forslag om at det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene og Regjeringens kontaktutvalg med partene videreføres. Det gir muligheter for å skape en god dialog og i størst mulig grad skape en felles virkelighetsforståelse av de utfordringer norsk økonomi står overfor. Samtidig er det viktig at det er minst mulig uenighet om statistikken om faktisk lønnsutvikling.

Riksmeklingsmannen og Rikslønnsnemnda

Utvalget foreslår at Riksmeklingsmannen og Rikslønnsnemnda viderefører sine funksjoner. Riksmeklingsmannen har, som utvalget sier, spilt en sentral rolle i å motvirke at enkelte grupper med sterke markedsposisjoner har kunnet fremtvinge urimelig kostnadskrevende lønnsoppgjør for egne grupper, med påfølgende samfunnsøkonomiske skadevirkninger.

NHO er imidlertid bekymret over at det ikke lenger synes mulig å avslutte lønnsoppgjørene ved forhandlingsbordet. I hvert oppgjør siden 1990 har LO, eller en eller flere av forbundene i LO, valgt å gå veien om Riksmeklingsmannen. Utviklingen har gått i samme retning i andre sektorer for andre grupper av arbeidstakere. Situasjonen er blitt at megling er hovedregelen snarere enn unntaket ved sentrale og forbundsvise tariffoppgjør. Den hyppige bruken av Riksmeklingsmannen har neppe vært lovgivers intensjon. I den grad denne utviklingen er utslag av at arbeidstakersiden oppnår mer i megling enn partene ellers ville kommet frem til, forsterker det behovet for endring av praksis. Det er viktig at institusjonen ikke er til hinder for mer moderat lønnsvekst i Norge.

NHO finner det dessuten prinsipielt uheldig at en forhandlingspart på denne måten unnlater å ta det forutsatte ansvaret om å forhandle seg frem til en omforent løsning. Dersom

arbeidstakersiden fortsetter denne praksis i årene som kommer, bør det få betydning for Riksmeklingsmannens rolle ved megling. Når Norge nå har et uttalt mål om at lønnsutviklingen skal være på linje med våre handelspartnere, må dette målet også gjelde for Riksmeklingsmannens arbeid.

Større samtidighet i oppgjørene

For å støtte opp under at lønnsdannelsen kan skje på en koordinert måte når det gjelder de samlede rammer for lønnsveksten, foreslår utvalget at det blir større samtidighet i lønnsoppgjørene. Spesielt bør de lokale forhandlingene for arbeidere og funksjonærer i frontfagene avsluttes på et tidligere tidspunkt enn i dag. Da ville det bli klarere hva den samlede rammen for oppjøret i frontfagene faktisk blir, før forhandlingene i øvrige sektorer er avsluttet. I tillegg sier utvalget at det ville styrke graden av samordning og muligheten til å unngå lønnsspiraler dersom også fastsettelsen av lederlønningene falt mer sammen i tid med den øvrige lønnsdannelsen. NHO stiller seg positiv til slike endringer, men det er praktiske problemer som må adresseres, og det fordrer samarbeid fra alle involverte parter. Oppgjørene for de skjermede og offentlige sektorene bør i så fall skyves til noe senere på året slik at det blir mulig å slutføre lokale forhandlinger i frontfagene tidsnok.

Større geografisk fleksibilitet

NHO støtter utvalget fullt ut når det understreker at det er nødvendig å styrke den geografiske fleksibiliteten i lønnsdannelsen, særlig innen offentlig sektor der fleksibiliteten er mindre enn i privat sektor. Manglende geografisk mobilitet i offentlig sektor bidrar til å gjøre det vanskelig å holde på kvalifisert arbeidskraft i sentrale områder, samtidig som offentlig sektor får en lønnsledende posisjon i mindre sentrale områder. Det bidrar til å øke kostnadene for konkurransutsatte virksomheter som er lokalisert der. Men også ved større geografisk fleksibilitet er det viktig at offentlig sektor holder seg innenfor rammene som er avtalt for økonomien forøvrig.

Forlengelse av tariffperioder

Utvalget skriver: "Pengepolitikken settes i stor grad ut fra forventninger om fremtidig lønns- og prisutvikling. Dersom tariffperiodene forlenges, kan det gi større forutsigbarhet for pengepolitikken og dermed i større grad sikre en stabil rente- og valutakursutvikling. Dette vil også virke gunstig for næringslivets investeringsbeslutninger. For å ivareta hensynet til samtidighet bør en slik endring gjelde alle tariffområdene. For å sikre legitimitet blant de fagorganiserte bør en fortsatt ha adgang til lønnsregulering i mellomoppgjør."

NHO deler utvalgets vurderinger med hensyn til forlengelse av tariffperiodene. I mange av våre naboland er tariffperiodene av lengre varighet enn to år. Forlengelse vil trolig gjøre det lettere å holde lønnsveksten på nivå med handelspartnere.

Rammebetingelser

Ved siden av lønnsdannelsen og en fornuftig finanspolitikk er også rammebetingelsene for næringsvirksomhet viktige. NHO er stort sett enig i det utvalget skriver på dette området og vil igjen understreke viktigheten av internasjonalt konkurransedyktige og forutsigbare rammebetingelser.

Ofte sies det mye positivt om betydningen av gode rammebetingelser, både i utvalgsinnstillinger og stortingsmeldinger mv., men den politiske oppfølgingen har lett for å svikte. Det er grunnen til at vi nå henger etter både når det gjelder opptrappingsplanen for forskningsinnsatsen og Nasjonal Transportplan.

Et sentralt element i rammebetingelsene er beskatningen. NHOs synspunkter på skattesystemet er tatt opp i vid bredde i høringsuttalelsen til Skauge-utvalget så dette temaet skal ikke tas opp på generell basis her. NHO ønsker imidlertid å fokusere på en side ved skattesystemet som ikke var en del av Skauge-utvalgets mandat. Det dreier seg om beskatningen på norsk sokkel.

Rammebetingelsene på norsk sokkel

En viktig del av norsk industri, ofte teknologisk sett meget avanserte bedrifter, knytter seg til leveranser til utbyggingen på norsk sokkel. Hvis investeringene i oljesektoren faller for sterkt på varig basis, vil konkurranseutsatte bedrifter tape en vesentlig del av markedet. Mulighetene for utvikling av ny teknologi som kan være internasjonalt konkurransedyktig svekkes. Ringvirkningen vil bli store også nasjonaløkonomisk da investeringene på sokkelen utgjør store beløp. Handlingsrommet for økonomisk velferd i fremtiden vil reduseres. Det er derfor viktig at forholdene legges best mulig til rette for at vi kan få utnyttet også mindre felt samt øke haleproduksjon og utnyttelsesgraden av feltene.

Betydningen av fallet i oljeinvesteringer er belyst i en nylig utført analyse i Statistisk Sentralbyrå på oppdrag fra Statoil. Den viser at det forventede fallet i oljeinvesteringene, som kan starte allerede neste år, har sterkere etterspørselseffekt på norsk økonomi enn den såkalte handlingsregelen for finanspolitikken. Den vil ramme en viktig del av den konkurranseutsatte industrien.

Ved relativt sett mindre prosjekter i oljeutvinning er lønnsomheten lavere. Det er lite grunnrente som kan hentes ut. Hvis avkastningen på investeringer i slike prosjekter fikk en effektiv beskatning mer på linje med næringsvirksomhet på land, ville flere oljeselskaper finne det lønnsomt å starte opp mer marginale prosjekter, som i sum vil kunne utgjøre betydelige beløp. Når særskatten på olje- og gassutvinning kommer ubegrenset til anvendelse, vil mange av prosjektene ikke være attraktive for selskapene.

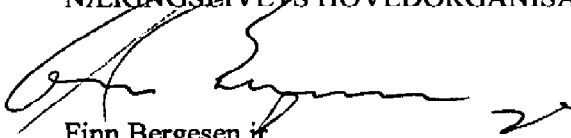
NHO anbefaler ikke subsidiering av utbygging på sokkelen. Men hvis marginale prosjekter beskattes mer på linje med all annen landbasert næringsvirksomhet, så vil det foretas investeringer i oljesektoren hvis investorer finner dette mer lønnsomt enn investeringer i andre typer prosjekter. Det er grunn til å tro at dette vil være tilfelle for en lang rekke prosjekter på sokkelen.

Det hjelper ikke å ha et i teorien perfekt skattesystem for å innkassere mesteparten av grunnrenten hvis det medfører at mange i og for seg lønnsomme prosjekter ikke vil realiseres fordi overskuddet skattlegges for hardt. De nasjonaløkonomiske verdiene som her står på spill

– og betydningen for konkurranseutsatt virksomhet – er så store at man snarest bør utarbeide anvendbare løsninger for lempeligere beskatning av marginale prosjekter.

Om kort tid antas det at investeringene på sokkelen reduseres betydelig. Kon-kraft har snart ferdigstilt en omfattende utredning som vil gi myndighetene et grunnlag for raskt å kunne vurdere og foreslå tilpasninger i skatteregimet for petroleumsbeskatningen.

Med vennlig hilsen
NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON

Finn Bergesen jr.
administrerende direktør